

РАХУНКОВА ПАЛАТА

РІШЕННЯ

від 09 червня 2020 року № 13-1

м. Київ

Про розгляд Звіту про результати аудиту ефективності використання Національною академією аграрних наук України коштів державного бюджету та управління об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету

Відповідно до статті 98 Конституції України, статей 7, 25, 26, 35 і 36 Закону України «Про Рахункову палату» розглянуто Звіт про результати аудиту ефективності використання Національною академією аграрних наук України коштів державного бюджету та управління об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету.

За результатами розгляду Рахункова палата

В С Т А Н О В И Л А:

1. Національною академією аграрних наук України, як головним розпорядником коштів державного бюджету за бюджетними програмами (КПКВК 6591020 «Наукова і організаційна діяльність президії Національної академії аграрних наук України»; КПКВК 6591060 «Фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері агропромислового комплексу, підготовка наукових кадрів, фінансова підтримка технічного забезпечення наукових установ, розвитку наукової інфраструктури та об'єктів, що становлять національне надбання»; КПКВК 6591080 «Здійснення заходів щодо підтримки науково-дослідних господарств»; КПКВК 6591100 «Збереження природно-заповідного фонду в біосферному заповіднику «Асканія-Нова»), у період 2018–2019 років використано 2 358 608,7 тис. грн (за загальним фондом – 775 414,8 тис. грн, спеціальним – 1 583 193,9 тис. грн), або 95,8 відс. планових видатків (2 463 080,5 тис. гривень).

Через недоліки внутрішнього контролю, несвоєчасні і неефективні рішення НААН та науковими установами, які перебувають у її віданні, при

використанні бюджетних коштів допущено:

- витрачання коштів державного бюджету з ознаками нецільового їх використання у загальному обсязі – 589 472,5 тис. грн;
- використання коштів з порушенням норм чинного законодавства – 14 950 тис. грн (у тому числі науковими установами – 13 001,3 тис. грн);
- використання коштів з порушенням норм чинного законодавства при проведенні закупівлі товарів, робіт і послуг – 51 503,2 тис. грн (наукові установи);
- неефективне управління коштами державного бюджету – 933,5 тис. грн;
- нерезультативне, непродуктивне та неекономне використання коштів державного бюджету відповідно у сумі 4 454,9 тис. грн, 2 536 тис. грн і 3 785,2 тис. грн (у тому числі науковими установами – 1 262,5 тис. грн, 2 414 тис. грн і 3 785,2 тис. грн);
- порушення норм чинного законодавства при плануванні видатків державного бюджету – 786 735,1 тис. грн (у тому числі науковими установами – 4 347,5 тис. грн) та при їх затвердженні – 26 684,9 тис. грн (науковими установами);
- неправильне та несвоєчасне відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності науковими установами фінансово-господарських операцій – 102 443,3 тис. гривень.

Крім того, втрати надходжень державного бюджету, зокрема і внаслідок неналежного ведення претензійно-позовної роботи, становили у загальній сумі 8 891,1 тис. грн (у тому числі у наукових установах – 7 064,9 тис. гривень).

1.1. На наукову і організаційну діяльність Президії Національної академії аграрних наук України за КПКВК 6591020 у 2018–2019 роках використано 63 457 тис. грн (за загальним фондом – 62 589,1 тис. грн, спеціальним – 867,9 тис. грн), що становить 97,5 відс. плану (65 068,5 тис. гривень).

Кошти державного бюджету за бюджетною програмою за КПКВК 6591020 у 2018–2019 роках НААН використовувалися переважно на поточні видатки. Результативні показники, визначені паспортом бюджетної програми, є формальними і не визначають результат виконання бюджетної програми та не характеризують хід її реалізації, а також ступінь досягнення її цілей, що унеможлиблює надання відповідної оцінки ефективності використання коштів державного бюджету за напрямками їх використання. При цьому результативні показники, які характеризували б виконання завдання бюджетної програми щодо ефективного управління майновим комплексом НААН, взагалі не визначено.

Внаслідок неефективних рішень з боку учасників бюджетного процесу, зокрема, у зв'язку з припиненням реєстрації зобов'язань Казначейством відповідно до доручення Прем'єр-міністра України № 46351/0/1-19 з 17.12.2019, бюджетні кошти у сумі 427,5 тис. грн у кінці 2019 року повернено в бюджет як невикористані, що є свідченням неефективного управління ними.

Неналежне ведення претензійно-позовної роботи щодо відшкодування

суб'єктами господарювання заборгованості перед НААН спричинило втрати надходжень державного бюджету у загальному обсязі 546,4 тис. грн (397,4 тис. грн – несплата орендних платежів та відшкодування комунальних послуг орендарями; 149 тис. грн – ненарахування та несплата штрафних санкцій у зв'язку з простроченням платежів за договорами).

Неналежними є також рішення НААН у формі листів (від 10.04.2018 № 12.1-3/37, від 18.04.2019 № 121/42) за підписом Віце-Президента НААН щодо надання благодійних внесків (у розмірі 5,0 тис. грн) державними підприємствами, що перебувають у віданні НААН (у період 2018–2019 років на рахунок НААН такими підприємствами внесено благодійних внесків у обсязі 942,6 тис. грн), так як можуть містити ознаки зловживання службовим становищем посадовими особами НААН через їх повноваження щодо призначення і звільнення керівників державних підприємств та укладання з ними відповідного контракту. При цьому відповідні положення щодо надання благодійних внесків в установчих документах (статутах) не передбачались.

1.2. На фундаментальні дослідження, прикладні наукові і науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері агропромислового комплексу, підготовку наукових кадрів, фінансову підтримку технічного забезпечення наукових установ, розвиток наукової інфраструктури та об'єктів, що становлять національне надбання, за КПКВК 6591060 у 2018–2019 роках використано 2 237 258,8 тис. грн (за загальним фондом – 671 631,8 тис. грн, спеціальним – 1 565 627,0 тис. гривень). Бюджетні кошти у сумі 63 тис. грн у кінці 2019 року повернено в бюджет як невикористані, що є свідченням неефективного управління ними. Потреба у коштах державного бюджету забезпечена лише на 50,3 відс. у 2018 році і на 32,6 відс. у 2019 році, що не сприяє належному виконанню фундаментальних досліджень, прикладних наукових і науково-технічних розробок у сфері агропромислового комплексу.

З недотриманням вимог пункту 2.19 розділу 2 Положення про порядок формування тематики наукових досліджень на 2016–2020 роки і контролю за їх виконанням у Національній академії аграрних наук України, затвердженого постановою Президії від 29.10.2014 (протокол № 20) (далі – Положення № 20), відповідно до якого формування обсягів бюджетного фінансування кожної наукової установи повинно здійснюватися з урахуванням внеску наукових установ у виконання завдань наукових досліджень, потреба у бюджетних коштах науковими установами розраховувалась відповідно до штатного розпису, фонду оплати праці, необхідних обсягів комунальних платежів та інших видатків, тобто фактично на утримання установи.

Аналіз використання у 2018–2019 роках коштів державного бюджету засвідчив, що у структурі касових видатків, спрямованих на дослідження і розробки у сфері агропромислового комплексу, питому вагу займають видатки на оплату праці з нарахуваннями та оплату комунальних послуг – 61 відс., тобто спрямування коштів державного бюджету на виконання

фундаментальних і прикладних розробок фактично є утриманням бюджетних, зокрема наукових установ НААН, а не фінансуванням саме пріоритетних розробок.

Внаслідок відсутності належного внутрішнього контролю та прийняття неефективних рішень НААН при використанні бюджетних коштів за бюджетною програмою за КПКВК 6591060 у 2018–2019 роках допущено витрачання коштів державного бюджету з ознаками нецільового їх використання у загальній сумі 586 860,5 тис. грн, тобто на цілі, що не відповідають напрямам використання бюджетних коштів, визначеним у паспорті бюджетної програми, та відповідно до статті 119 Бюджетного кодексу України є нецільовим використанням бюджетних коштів, а також порушенням бюджетного законодавства (пункт 24 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу України), що має ознаки кримінального правопорушення, передбаченого статтею 210 Кримінального кодексу України, зокрема:

14 150 тис. грн (2018 рік – 8 500 тис. грн, 2019 рік – 5 650 тис. грн) – використано НААН на проведення пошукових досліджень. При цьому у паспорті бюджетної програми та звіті про його виконання відображено використання бюджетних коштів за загальним фондом державного бюджету за напрямом «фундаментальні наукові дослідження в галузі землеробства, рослинництва, тваринництва, ветеринарної медицини, харчової та переробної галузі, механізації та електрифікації, економічні проблеми розвитку агропромислового комплексу». Ці пошукові дослідження, які виконувались протягом одного року вартістю 50–100 тис. грн кожне, не відповідають визначенню фундаментальних досліджень;

572 710,5 тис. грн – використано НААН на організацію та здійснення додаткової (господарської) діяльності; надання послуг бюджетними установами згідно із законодавством; утримання, облаштування, ремонт приміщень та придбання майна. При цьому у паспорті бюджетної програми та звіті про його виконання відображено використання бюджетних коштів за спеціальним фондом державного бюджету за напрямом «прикладні наукові та науково-технічні розробки у сфері сільськогосподарських наук».

НААН допущено порушення бюджетного законодавства (пункт 36 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу України) у частині включення недостовірних даних до звіту про виконання паспорта бюджетної програми за КПКВК 6591060 станом на 01.01.2019, а саме відображено інформацію щодо спрямування бюджетних коштів за спеціальним фондом державного бюджету на прикладні наукові та науково-технічні розробки у сумі 715 436,4 тис. грн та вартості 1 (однієї) прикладної наукової та науково-технічної розробки – 3 631,7 тис. гривень. Фактично, за інформацією НААН, видатки за спеціальним фондом державного бюджету на виконання прикладних наукових та науково-технічних розробок у сфері сільськогосподарських наук становили лише 142 725,9 тис. грн, а розрахункова вартість однієї розробки – 724,5 тис. гривень.

Внаслідок відрахування у 2018–2019 роках науковими установами НААН з аспірантури до закінчення терміну навчання за державним замовленням

відповідно 33 осіб (32 аспіранти, 1 докторант) і 35 осіб (аспірантів), бюджетні кошти у загальній сумі 3 192,4 тис. грн на їх навчання використано нерезультативно.

В порушення пункту 6 Порядку формування і виконання замовлення на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 № 1084, НААН при фінансуванні окремих наукових і науково-технічних програм визначено їх виконавцем ТОВ «Інститут інноваційної біоекономіки» (яке є недержавною науковою установою з правом здійснення господарської діяльності і не перебуває у віданні НААН) із застосуванням конкурсного відбору, а не процедури закупівлі, у зв'язку з чим кошти державного бюджету у сумі 1 948,7 тис. грн (2018 рік – 1 357,2 тис. грн, 2019 рік – 591,5 тис. грн), спрямовані зазначеному товариству на виконання наукових досліджень, використані з порушенням норм чинного законодавства.

Внаслідок неналежного ведення претензійно-позовної роботи як наукових установ, так і НААН як головного розпорядника бюджетних коштів, щодо стягнення дебіторської заборгованості, списано як безнадійну дебіторську заборгованість за спеціальним фондом державного бюджету за КПКВК 6591060 загалом 1 279,8 тис. грн (2018 рік – 570,3 тис. грн, 2019 рік – 709,5 тис. грн), що є втратами надходжень державного бюджету.

В порушення вимог статті 35 Бюджетного кодексу України НААН як головним розпорядником бюджетних коштів не забезпечено достовірності поданого до Мінфіну бюджетного запиту на 2018 рік з визначеною потребою у бюджетних коштах у сумі 782 387,6 тис. грн, оскільки бюджетний запит ґрунтувався на самостійному розрахунку НААН загальної суми потреби у бюджетних коштах, за відсутності достовірно обрахованої потреби розпорядниками нижчого рівня.

Результативні показники, які характеризують виконання бюджетної програми, не виконані. Мета бюджетної програми не досягнена. Чисельність наукових працівників НААН скорочується, а отже науковий потенціал аграрної науки втрачається. Кількість аспірантів та докторантів, які завершують навчання із захистом дисертації, постійно зменшується. При цьому значна частина аспірантів відрахована у 2018–2019 роках науковими установами НААН з аспірантури до закінчення терміну навчання за державним замовленням. Зменшується і кількість впровадження завершених прикладних розробок (54 відсотки), а отже ефективність від використання коштів державного бюджету за такою бюджетною програмою є достатньо низькою.

1.3. На здійснення заходів щодо підтримки науково-дослідних господарств за КПКВК 6591080 у 2018–2019 роках використано за загальним фондом державного бюджету 2 611,97 тис. грн (2018 рік – 1 527,5 тис. грн, 2019 рік – 1 084,5 тис. гривень). Унаслідок неефективних управлінських рішень учасників бюджетного процесу, зокрема, у зв'язку з припиненням реєстрації зобов'язань Казначейством відповідно до доручення Прем'єр-міністра України

№ 46351/0/1-19 з 17.12.2019, бюджетні кошти у сумі 443 тис. грн в кінці 2019 року повернено в бюджет як невикористані, що є свідченням неефективного управління ними.

НААН при використанні бюджетних коштів за бюджетною програмою за КПКВК 6591080 у 2018–2019 роках допущено витрачання коштів державного бюджету з ознаками нецільового їх використання у загальній сумі 2 612 тис. грн (2018 рік – 1 527,5 тис. грн, 2019 рік – 1 084,5 тис. грн), тобто на цілі, що не відповідають напрямам використання бюджетних коштів, визначеним у паспорті бюджетної програми, та відповідно до статті 119 Бюджетного кодексу України є нецільовим використанням бюджетних коштів, а також порушенням бюджетного законодавства (пункт 24 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу України), що має ознаки кримінального правопорушення, передбаченого статтею 210 Кримінального кодексу України. Так, відповідно до паспорта бюджетної програми за КПКВК 6591080 та пункту 3 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо підтримки науково-дослідних господарств», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.06.2012 № 530 (далі – Порядок № 530), використання коштів передбачено за напрямом «селекція сільськогосподарських культур у ланках первинного рослинництва». Проте фактично бюджетні кошти у сумі 2 612 тис. грн спрямовані на виробництво та розмноження оригінального насіння.

Слід зазначити, що Закон України від 26.12.2002 № 411 «Про насіння і садивний матеріал» (далі – Закон № 411, з 03.12.2012 викладений у новій редакції) застосовує іншу термінологію. Так, згідно з Законом № 411 первинні ланки насінництва – посіви (насадження) розсадників добору і розмноження визнаного сорту добазового насіння, тоді як у Порядку № 530, паспорті бюджетної програми за КПКВК 6591080 та звіті про його виконання застосовано термінологію «ланки первинного рослинництва». Крім того, Законом № 411 визначено категорію насіння і садивного матеріалу – насіння і садивний матеріал, отримані на певному етапі відтворення сорту: базове насіння – насіння первинних ланок насінництва, що використовують для подальшого його розмноження і отримання базового насіння; базове насіння – генерації насіння, отримані від послідовного розмноження добазового насіння; сертифіковане насіння – генерації насіння, отримані від послідовного розмноження базового насіння. Натомість, у паспорті бюджетної програми за КПКВК 6591080 та звіті про його виконання застосовується термінологія, чинна до 03.12.2012, а саме «оригінальне насіння».

Через відсутність належного внутрішнього контролю та незабезпечення ефективного управління державним майном з боку НААН, як органом управління, у 2018–2019 роках з державного бюджету частково компенсовано фактично понесені витрати державних підприємств з виконання робіт у первинному насінництві у розмірі відповідно 37,4 відс. (1 527,5 тис. грн) і 48,1 відс. (1 084,5 тис. грн) до їх загального обсягу. Разом з тим розрахунковий обсяг перевитрат на закупівлі лише у 2018 році засобів захисту рослин та

мінеральних добрив вказаними державними підприємствами, що перебувають у віданні НААН (у порівнянні з їх статистичною середньою ціною 2018 року), становить майже 1 270 тис. грн, або половину відшкодованого державним підприємствам обсягу витрат (2 612 тис. гривень).

Результативні показники, які характеризують виконання бюджетної програми, не виконані. Площа посіву для виробництва оригінального насіння у 2018 році становила 156,5 га (79,4 відс. плану), у 2019 році – 181,7 га (70,2 відс. плану); обсяг виробленого оригінального насіння зернових і зернобобових культур становив 512,6 тонни, у тому числі: у 2018 році – 295 тонн (94 відс. плану), у 2019 – 217,6 тонни (68 відс. плану). У зв'язку з недосягненням запланованих результатів виробництва оригінального насіння зернових і зернобобових культур при відповідному використанні бюджетних коштів, кошти державного бюджету у сумі 122 тис. грн за цією бюджетною програмою використані непродуктивно. Таким чином, завдання бюджетної програми, а саме виробництво оригінального насіння нових та перспективних сортів і гібридів сільськогосподарських культур та садивного матеріалу, виконано частково, а отже, визначена мета бюджетної програми, яка не відповідає її цілі, не досягнена.

В порушення статті 11¹ Закону України від 01.09.2006 № 185 «Про управління об'єктами державної власності» ДП «ДГ «Красноградське» Інституту зернових культур НААН (яке не є науковою установою та не включено до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави, тобто не користується податковими пільгами відповідно до законодавства України) отримано у 2018–2019 роках з державного бюджету найбільшу суму компенсації (886 тис. грн – у 2018 році, 837,5 тис. грн – у 2019 році), однак не забезпечено перерахування частини чистого прибутку до державного бюджету у загальному обсязі 1 915,3 тис. грн (2018 рік – 1497,8 тис. грн, 2019 рік – 417,5 тис. гривень).

Із загальної кількості суб'єктів господарювання, які перебувають у віданні НААН і які у 2018–2019 роках займалися виробництвом насіння (понад 100), заявки на участь у конкурсі на отримання часткової компенсації виконаних робіт у первинному насінництві та фактичне її отримання вносили і отримували лише три суб'єкти господарювання (діяльність яких є прибутковою), що свідчить про недосконалість механізмів надання такої підтримки, а також про неефективність такої бюджетної програми та недоцільність її реалізації в подальшому.

1.4. На збереження природно-заповідного фонду в Біосферному заповіднику «Асканія-Нова» за КПКВК 6591100 у 2018–2019 роках використано 55 280,9 тис. грн (за загальним фондом – 38 581,9 тис. грн, спеціальним – 16 699,0 тис. грн), з яких понад 70 відс. спрямовано на заробітну плату із нарахуваннями. Потреба у бюджетних коштах за загальним фондом державного бюджету забезпечена на 53,1 відс. у 2018 році і на 44,5 відс. – у 2019 році.

Через неефективні управлінські рішення та неналежний стан фінансового забезпечення визначені паспортом бюджетної програми результативні показники виконані частково. Зокрема, у 2018–2019 роках збережено, як і планувалось, 34 і 70 видів, форм звірів і птахів зоопарку відповідно; збережено 1780 видів рослин дендропарку і заповідного степу та 80 видів тварин, занесених до Червоної книги України та Червоного списку Міжнародного союзу охорони природи (МСОП).

Водночас, у зв'язку з поганою інфраструктурою (бездоріжжям) до смт Асканії-Нової кількість відвідувачів постійно діючих експозицій у 2018 році становила 80 відс. плану, у 2019 році – 92,2 відс. плану, що не сприяє наповненню спеціального фонду установи, адже проведення платних екскурсій на встановлених маршрутах є одним із основних джерел його формування. Крім того, у 2018–2019 роках реалізовано: посадкового матеріалу рослин дендропарку відповідно 30,7 відс. і 46,4 відс. плану; диких тварин зоопарку – 12,5 відс. і 10,3 відс. плану. Обмеження у формуванні спеціального фонду призводить до того, що щорічна потреба, зокрема у капітальних видатках на реконструкцію і підтримку існуючої інфраструктури, збільшується. Підвищуються також ризики незабезпечення належного збереження та використання природного генофонду Біосферного заповідника «Асканія-Нова» ім. Ф. Е. Фальц-Фейна, який віднесений до мережі біосферних резерватів (сертифікат ЮНЕСКО від 15.02.1985).

1.5. У 2018–2019 роках науковими установами, які перебувають у віданні НААН, при використанні бюджетних коштів за КПКВК 6591060 (зокрема, за контрольними заходами, проведеними на об'єктах в межах аудиту) допущено: порушення норм чинного законодавства при плануванні (4 347,5 тис. грн), затвердженні (26 684,9 тис. грн) та використанні коштів державного бюджету (13 001,3 тис. грн); при проведенні закупівлі товарів, робіт і послуг (51 503,2 тис. грн); здійснено нерезультативне (1 262,5 тис. грн), непродуктивне (2414 тис. грн) та неекономне (3 785,2 тис. грн) використання бюджетних коштів. Крім того, втрати надходжень до спеціального фонду державного бюджету, зокрема і внаслідок неналежного ведення претензійної-позовної роботи, становили 7 064,9 тис. гривень. Не забезпечено правильності та своєчасності відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності фінансово-господарських операцій (102 443,3 тис. гривень).

2. Наукова та науково-технічна діяльність НААН є недостатньою для забезпечення належного розвитку галузей агропромислового комплексу. Проведений аудит засвідчив наявність системних проблем управлінського, організаційного, фінансового та законодавчого характеру при здійсненні НААН наукової та науково-технічної діяльності, які потребують негайного розв'язання.

2.1. Громіздка, багаторівнева з централізованою системою управління структура НААН на сьогодні не сприяє належній діяльності, а отже потребує оптимізації та реформування.

Станом на 01.01.2020 у віданні НААН перебуває 276 установ, підприємств та організацій (у тому числі в АР Крим – 26, в зоні проведення ООС – 4), з них: бюджетних наукових установ – 98 (у тому числі в АР Крим – 9, в зоні проведення ООС – 1); державних підприємств та організацій – 178 (у тому числі в АР Крим – 17, в зоні проведення ООС – 3), з них 13 – не здійснюють господарську діяльність, 15 – у стадії банкрутства. При цьому через низький рівень забезпечення науковими і науково-технічними кадрами, незадовільний стан матеріально-технічної бази, низьку якість діяльності, яка визначається на основі експертної оцінки з використанням наукометричних та інших показників, низькі показники фінансово-економічної діяльності (зокрема, фінансування фундаментальних, прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок), 15 наукових установ (дослідних станцій) (17,9 відс. загальної їх кількості (84 од.)), які перебувають у віданні НААН, і які підлягали державній атестації, державну атестацію не проходили.

2.2. Програма реформування аграрної науки та план заходів з її виконання (постанова Президії НААН від 31.10.2018 № 16) станом на 01.01.2020 не виконані. З передбачених планом 24 заходів виконано лише 8 (кінцевий термін виконання заходів – квітень 2019 року). Створені на базі наукових установ НААН наукові центри (станом на 01.01.2020) покладені на них функції, як передбачалося програмою реформування, не виконували, що свідчить про недосконалість програми та необхідність прийняття на законодавчому рівні нової Концепції реформування аграрної науки (чинну Концепцію прийнято постановою Президії НААН від 22.12.2016 № 22).

2.3. Напрями та тематики наукових досліджень, які здійснювалися у період 2018–2019 років НААН, як самоврядною організацією, формувалися самостійно та за відсутності державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки (розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1437, із змінами відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 № 254-р, схвалено лише Концепцію Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року), що впливало як на стан планування і виконання НААН таких досліджень, так і на стан запровадження їх результатів у галузях агропромислового комплексу і їх оцінку. Рівень комерціалізації завершених наукових розробок та їх впровадження в агроформуваннях регіонів є досить низьким, що не сприяє інноваційному розвитку агропромислового комплексу, збільшенню обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції для задоволення потреб реального сектору економіки і держави в цілому.

Проведений аудит засвідчив, що НААН проводилось: фундаментальних досліджень – 2018 рік: 781 (772 – загальний фонд, 9 – спеціальний), з них пошукових – 85; 2019 рік: 802 (797 – загальний фонд, 5 – спеціальний), з них пошукових – 113; прикладних наукових і науково-технічних розробок – 2018 рік: 865 (668 – загальний фонд, 197 – спеціальний); 2019 рік: 825 (623 – загальний фонд, 202 – спеціальний), що відповідає запланованим обсягам.

Кількість завершених прикладних наукових і науково-технічних розробок становила: 2018 рік – 845 (648 – загальний фонд, 197 – спеціальний); 2019 – 216 (14 – загальний фонд, 202 – спеціальний). При цьому питома вага впроваджених прикладних наукових і науково-технічних розробок у загальній кількості завершених становила: 2018 рік – 65 відс. (547 (350 – загальний фонд (54,0 відс.); 197 – спеціальний (100 відс.); 2019 рік – 100 відс. (216 (14 – загальний фонд, 202 – спеціальний).

2.4. За результатами проведених фундаментальних досліджень науковими установами створено 2297 видів науково-технічної продукції (за рахунок коштів загального фонду – 1984, спеціального – 313); за результатами проведених прикладних досліджень створено 2587 видів НТП (за рахунок коштів загального фонду – 2188, спеціального – 399). За поданими заявками на реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності, створеними у попередніх роках, науковими установами НААН у 2018–2019 роках отримано 1021 охоронний документ, з них: на промислову власність – 416 патентів, на знаки для товарів і послуг – 9 свідоцтв, на реєстрацію майнового права селекційних досягнень у рослинництві – 534 свідоцтва і патентів, внесені у Реєстр авторського права і суміжних прав України – 57 свідоцтв на наукові, службові твори та 5 свідоцтв про реєстрацію зразків генофонду рослин в Україні.

3. Стан організаційного забезпечення виконання у 2018–2019 роках наукових досліджень у галузі агропромислового комплексу науковими установами, які перебувають у віданні НААН, на її замовлення був недостатнім для ефективного використання коштів державного бюджету, які спрямовувалися на ці цілі, у тому числі і через недоліки планування наукових досліджень, процедур відбору та поточного контролю за їх виконанням і оцінюванням отриманих результатів наукових досліджень.

3.1. З недотриманням Положення про експертні комісії з питань формування та реалізації тематики наукових досліджень НААН на 2016–2020 роки, затвердженого постановою Президії НААН від 26.11.2014 (протокол № 21), експертними комісіями відділень НААН висновки щодо відповідності поданих на конкурс проєктів наукових досліджень пріоритетам державної науково-технічної політики, тенденціям науково-технічного прогресу, економічній доцільності, сучасному рівню наукових знань та її вимогам екологічної безпеки не надавались. Не проводився також аналіз матеріально-технічних та соціально-економічних наслідків у разі реалізації таких проєктів, експертиза заявок проводилась експертними комісіями лише на їх відповідність напрямам наукової діяльності галузевих відділень.

3.2. З недотриманням вимог пункту 2.18 розділу II Положення № 20 НААН не подавались проєкти пошукових досліджень до Експертної ради з питань оцінювання фундаментальних науково-дослідних робіт при Національній академії наук України, натомість здійснювалась їх експертиза лише експертними комісіями галузевих відділень.

3.3. Несвоєчасними були окремі управлінські рішення НААН щодо затвердження обсягів фінансування фундаментальних та прикладних досліджень у 2018–2019 роках. Зокрема, у 2018 році розподіл асигнувань загального фонду державного бюджету за напрямками використання та між науковими установами затверджено постановою Президії від 31.01.2018 № 2 «Про бюджетне фінансування Національної академії аграрних наук України у 2018 році», а договори укладені на 26 днів раніше, а саме 05.01.2018; у 2019 році Президією НААН з недотриманням вимог пункту 59 розділу VI Статуту Національної академії аграрних наук України, затвердженого Загальними зборами НААН від 10–11 листопада 2016 року та зареєстрованого Міністерством юстиції України наказом від 15.02.2017 № 395/5 (далі – Статут НААН), рішення про розподіл бюджетних коштів не ухвалювалося, а було затверджено лише наказом НААН від 17.01.2019 № 1. При цьому договори з науковими установами укладено на три дні раніше, а саме 14.01.2019.

3.4. З недотриманням пункту 4 Розділу IV Положення № 20, який передбачає звітування наукових установ до 31 січня наступного року за звітним, НААН зобов'язало наукові установи прозвітувати у період 19.11.2018–30.11.2018 та 18.11.2019–29.11.2019, тобто на два місяці раніше передбаченого терміну, як наслідок, річні звіти про діяльність НААН за 2018–2019 роки є неповними та не відображають результати діяльності за відповідні роки.

3.5. Не пройшли передбачену статтею 11 Закону України від 26.11.2015 № 848 «Про наукову і науково-технічну діяльність» державну атестацію 15 наукових установ (17,9 відсотка). Не включено Міністерством освіти і науки України до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави, діяльність яких має важливе значення для розвитку науки, економіки і виробництва, 29 наукових установ НААН (34,5 відс.) у зв'язку з низьким рівнем їх наукової діяльності.

4. Науковий комітет Національної ради України з питань розвитку науки і технологій за результатами заслуховування НААН, як головного розпорядника бюджетних коштів, про стан їх використання на наукову та науково-технічну діяльність та отримані результати у 2018 році зазначив, що «рівень фундаментальних досліджень, що проводиться НААН, є недостатнім, а ефективність використання бюджетних коштів може бути суттєво поліпшена». Крім того, Науковий комітет Національної ради звернув увагу НААН на необхідність: термінового проведення атестації установ НААН та аудиту їхньої наукової і господарської діяльності; розгляду доцільності функціонування НААН як окремого головного розпорядника бюджетних коштів у контексті потреб держави; проведення більшої кількості фундаментальних та прикладних наукових досліджень за рахунок конкурсного фінансування.

5. Повноваження НААН як суб'єкта управління об'єктами державної власності, які перебувають у його віданні, у період 2018–2019 років, через недоліки внутрішнього контролю та несвоєчасні і неефективні управлінські рішення, в першу чергу з боку НААН, здійснювалися неналежно. НААН, якій на праві господарського відання належить державне майно (первісною вартістю

5,6 млрд грн), передала його в оперативне управління 161 державним підприємствам та 89 бюджетним установам. Найбільшу частку в структурі державного майна займають земельні ділянки 52,6 відс. (3,0 млрд грн) та будівлі 41,5 відс. (2,3 млрд грн), решта 5,9 відс. (0,3 млрд грн) – інженерні споруди та об'єкти незавершеного будівництва.

5.1. Права держави як власника земельних ділянок, переданих НААН у постійне користування (загальний земельний банк становить майже 460 тис. га), порушуються через неналежне виконання НААН визначених повноважень. Належний кількісний та вартісний облік земельних ділянок не забезпечується. Відомості про земельні ділянки, які перебувають у постійному користуванні установ, організацій та підприємств, що перебувають у віданні НААН, до Державного земельного кадастру внесені частково (станом на 01.01.2020 не внесені відомості про земельні ділянки загальною площею 144,5 тис. га), чим не дотримано вимоги Земельного кодексу України (стаття 79-1). Неузгодженими є відомості Державного земельного кадастру та Єдиного державного реєстру об'єктів державної власності щодо кількісного обліку земельних ділянок. Частково здійснена державна реєстрація права постійного користування такими земельними ділянками.

5.2. Окремі управлінські рішення НААН та суб'єктів господарювання, які перебувають у її віданні і використовують земельні ділянки державної власності, призводять до фактичної втрати прав держави як власника таких об'єктів та містять корупційні ризики.

Зокрема, НААН, як органом управління об'єктами державної власності, приймалися управлінські рішення щодо надання згоди на будівництво житлових будинків/житлового комплексу на земельних ділянках, наданих окремим суб'єктам господарювання, які перебувають у віданні НААН, у постійне користування для дослідних і навчальних цілей, тобто фактично на зміну цільового призначення таких земельних ділянок. У подальшому НААН погоджено суб'єктам господарювання, які перебувають у її віданні, укладання договорів на будівництво житлових будинків/житлового комплексу з комерційними структурами. У результаті права держави на земельні ділянки, надані у постійне користування для дослідних і навчальних цілей, зокрема загальною площею 11,2 га, є втраченими.

Крім того аудит засвідчує, що відповідно до окремих правочинів, укладених, зокрема ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського», Державним підприємством «Дослідне господарство «Поливанівка» Інституту зернових культур НААН» та Державним підприємством «Дослідне господарство «Кутузівка» Інституту тваринництва НААН» ще у 2006–2007 роках за згодою тоді ще УААН, комерційні структури до цього часу ведуть свою виробничу діяльність на 2810 га, які перебувають у постійному користуванні вищезазначених наукової установи та державних підприємств і які їм передані для наукових цілей. За результатами спільної діяльності ці підприємства та установа отримали

30,5 тис. грн прибутку, в той час як вартість оренди 2810 га за розрахунками в середньому становить 7,3 млн грн щорічно, тобто, в 240 разів більше.

5.3. На підприємствах, в установах та організаціях які перебувають у віданні НААН, станом на 01.01.2020 обліковується 15 185 об'єктів нерухомого майна, з яких державній реєстрації підлягають 13 434 об'єкти. Проте, на вказану дату, державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно проведено лише за 1 355 об'єктами, або 10,1 відс. до їх загальної кількості, що підлягає реєстрації.

До Єдиного реєстру об'єктів державної власності також не внесені відомості по 20 балансоутримувачах (14 державних підприємств та 6 бюджетних установ) сфери управління НААН, чим не дотримано вимоги пункту 4 Положення про Єдиний реєстр об'єктів державної власності (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.2004 № 467).

Зростають загальні площі приміщень об'єктів державної власності, які не використовуються. Так, станом на 01.01.2020 у суб'єктів, які перебувають у віданні НААН, обліковувалося 1055,5 тис. кв. м площ, з яких 283,7 тис. кв. м перебували в стані, придатному для експлуатації, проте не використовувалися, та 771,8 тис. кв. м – у стані, не придатному для експлуатації (розрахунковий обсяг щорічних втрат лише за надходженнями від надання суб'єктами господарювання, які перебувають у віданні НААН, в оренду 1 кв. м площі приміщень становить більше 150 млн гривень).

Високими є ризики незавершення і невведення в експлуатацію об'єктів, які перебувають на обліку суб'єктів господарювання, які перебувають у віданні НААН, а отже, неефективного використання бюджетних коштів (13,6 млн грн) та коштів державних підприємств (7,8 млн грн), спрямованих на їх будівництво.

5.4. Діяльність державних підприємств та організацій, які перебувають у віданні НААН, зокрема 149 державних підприємств (код 140), 10 державних організацій (установ, закладів, код 425) та 1 суб'єкта господарювання іншої організаційно-правової форми (код 995), в яких обліковується 13 288 об'єктів державної власності вартістю 3,4 млрд грн, у 2018–2019 роках здійснювалась недостатньо ефективно.

Відповідно до зведеного звіту про виконання фінансового плану, показник ЕВІТДА ефективності діяльності діючих державних підприємств, які перебувають у віданні НААН, у користуванні яких перебуває понад 336 тис. га сільськогосподарських угідь (з розрахунку на 1 га угідь), в середньому становив: у 2018 році – 1 142,0 грн (41,2 дол. США), 2019 – 726,6 грн (30,7 дол. США). Водночас відповідно до рейтингу найефективніших рослинницьких компаній України, складеного редакцією журналу Landlord спільно з аналітиками аудиторської компанії Baker Tilly, показник ЕВІТДА на гектар (за підсумками 2017 року) становив від 86,3 до 440,0 дол. США. Тобто показник ЕВІТДА ефективності діяльності діючих державних підприємств, які перебувають у віданні НААН, у яких земельний банк за обсягами займає третю сходинку серед компаній, які входять до списку найефективніших рослинницьких компаній України, є занадто низьким.

Урожайність основних сільськогосподарських культур у державних підприємствах НААН в 2018 та 2019 роках була нижчою, ніж в середньому в Україні, що призвело до недоотримання чистого доходу (виручки) від реалізації продукції на суму майже 1 500,0 млн грн у 2018 році та 1 300,0 млн грн у 2019 році. Під час реалізації вирощеної продукції не враховувались тенденції ринку сільськогосподарської продукції, що спричинило недоотримання чистого доходу (виручки) на суму майже 883,0 млн гривень. У свою чергу, придбання сировини та матеріалів за завищеними цінами при виробництві продукції державними підприємствами НААН призвело до завищення її собівартості на 152,0 млн гривень. Вагомий вплив на рівень собівартості мають витрати на оплату послуг і робіт сторонніх організацій, питома вага яких становить третину її структури.

Чистий фінансовий результат діяльності державних підприємств НААН за 2018 рік становить 135,2 млн грн, що на 23,7 млн грн менше запланованого обсягу, за 2019 рік – 41,2 млн грн, що на 191,9 млн грн менше запланованого.

Станом на 01.01.2020 15 державних підприємств НААН (8,5 відс.) перебувають у процедурі банкрутства (ліквідація, санація, розпорядження майном), з них: 5 перебувають у процедурі розпорядження майном; 3 – у процедурі ліквідації; 7 – у процедурі санації. У 2018 році 13 суб'єктів господарювання перебувало у процедурі банкрутства, а у 2019 році – 15, тобто, спостерігається тенденція щодо зростання кількості підприємств у процедурі банкрутства, що відносяться до віддання НААН. При цьому процедура банкрутства деяких державних підприємств триває понад 15 років (ДП «Наукова» та ДГ «Мерефа» Інституту овочівництва і баштанництва започаткована у 2004 та станом на 01.01.2020 не завершена).

Результатом управління НААН об'єктами державної власності, які перебувають в оперативному управлінні державних підприємств, є надходження до державного бюджету: у 2018 році – 113,1 млн грн (у тому числі: відрахування 105,9 млн грн частини чистого прибутку та 7,2 млн грн податку на прибуток) та у 2019 році – 65,4 млн грн (у тому числі: відрахування 61,9 млн грн частини чистого прибутку та 3,5 млн грн податку на прибуток). Проте варто зазначити, що надходження до державного бюджету лише від передання в оренду 336,2 тис. га земель сільськогосподарського призначення за середньою вартістю орендної плати 2 594 грн становили б близько 900 млн грн щорічно.

5.5. Діяльність бюджетних установ та організацій, які перебувають у віданні НААН, не забезпечує досягнення статутної мети їх створення та мети бюджетного фінансування, якими є наукове забезпечення та супроводження галузі агропромислового комплексу.

Проведеним аудитом встановлено, що станом на 01.01.2020 у віданні НААН перебувало 89 бюджетних установ, а саме: 86 наукових установ, Президія НААН, видавництво, біосферний заповідник. Крім того, балансоутримувачем об'єктів державної власності, управління якими здійснюється НААН, є гуртожиток аспірантів.

Надходження коштів до спеціального фонду, отриманих бюджетними установами НААН у 2018–2019 роках як плата за послуги, становили 1,5 млрд грн, з яких найбільшу питому вагу займають надходження наукових установ – 98,9 відсотка. При цьому 64,2 відс. цих надходжень від додаткової (господарської) діяльності наукових установ (926,3 млн грн), зокрема, від реалізації вирощеної сільськогосподарської продукції; 6,8 відс. від оренди майна (98,0 млн грн); 0,1 відс. від реалізації майна (2,1 млн гривень). Лише третину (28,9 відс.) надходжень становлять надходження за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю.

Наукове супроводження в галузі агропромислового комплексу, яке є метою створення наукових установ і їх фінансування з державного бюджету, у 2018 та 2019 роках отримали відповідно 4 778 та 4 089 суб'єктів господарювання (9,7 і 8,3 відс. їх загальної кількості). Кожним десятим отримувачем такого наукового супроводження є державне підприємство сфери управління НААН. Кількість укладених науковими установами НААН ліцензійних договорів та угод про використання об'єктів права інтелектуальної власності за останні 10 років скоротилася більше ніж у три рази, з 3568 у 2010 році до 1175 у 2019 році. За останні 5 років половиною бюджетних наукових установ НААН (42 установи) не укладались такі угоди взагалі, оскільки результати наукової діяльності цих установ не користувались попитом серед сільгосптоваровиробників та підприємств сфери АПК, що в свою чергу негативно впливало на формування спеціального фонду державного бюджету для їх фінансування.

6. Стан організації та функціонування системи внутрішнього контролю в системі НААН є недостатнім для повного і своєчасного запобігання порушенням фінансово-бюджетної дисципліни та недолікам при здійсненні фінансово-господарської діяльності установ та підприємств, які перебувають у віданні НААН, а отже, ефективного використання коштів державного бюджету та об'єктів державної власності.

Проведеним аудитом встановлено, що згідно з штатним розписом НААН відділ внутрішнього аудиту налічує три штатні одиниці. Проте покладені на відділ внутрішнього аудиту завдання і функції фактично виконує лише одна особа – начальник відділу, посади двох головних спеціалістів є вакантними.

У період 2018–2019 років відділом внутрішнього аудиту, відповідно до календарних планів проведення комплексних перевірок наукової та фінансово-господарської діяльності наукових установ НААН, здійснено 69 внутрівідомчих контролюючих заходів, з них у бюджетних наукових установах – 18, державних підприємствах – 51. Під час здійснення зазначених контрольних заходів встановлено факти системних порушень фінансово-бюджетної дисципліни та недоліки у здійсненні фінансово-господарської діяльності установами та підприємствами, які перебувають у віданні НААН. Водночас такі ж системні порушення встановлені і під час контрольних заходів, які здійснювалися Рахунковою палатою при проведенні цього аудиту, що є одним із свідчень недостатньої дієвості контрольних заходів, проведених

відділом внутрішнього аудиту, та відсутності належних управлінських рішень учасників бюджетного процесу за виявленими внутрішнім аудитом недоліками і порушеннями.

Аудитом встановлено недотримання Порядку здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.2010 № 1001, а саме: пункту 6 – стратегічний план діяльності з внутрішнього аудиту НААН не складався, операційні плани на офіційному вебсайті НААН не оприлюднювались та їх копії до Мінфіну не направлялись; пункту 16 – звіт про результати діяльності відділу внутрішнього аудиту НААН до Мінфіну не подавався.

7. Законодавче забезпечення в цілому є достатнім для належної діяльності НААН. Водночас окремі законодавчі акти потребують узгодження. Прийнятними є і підзаконні акти, які регулюють питання діяльності НААН, окремі з яких також потребують удосконалення, зокрема:

- потребують узгодження норми:

Закону України від 26.11.2015 № 848 «Про наукову та науково-технічну діяльність» (далі – Закон № 848) та Закону України від 07.02.2002 № 3065 «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їхнього майна» (далі – Закон № 3065) у частині регулювання порядку затвердження статутів національних галузевих академій наук;

Закону № 848 (стаття 1) та Державного стандарту України «Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання науково-дослідних робіт. Загальні положення» ДСТУ 3973-2000 (розділ 3), затвердженого наказом Держстандарту України від 27.11.2000 № 677 (далі – ДСТУ 3973-2000) у частині визначення видів та термінів наукових досліджень;

Закону України № 3065 (стаття 2) із вимогами Податкового кодексу України (пункт 7.3 статті 7), стосовно регулювання податкових відносин Податковим кодексом України;

переліку установ, організацій та підприємств, які перебувають у віданні Української академії аграрних наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.06.1999 № 1089, із вимогами частини сьомої статті 1 Закону № 3065;

- частини четвертої статті 18 Закону № 848 та частини першої статті 1 Закону України від 15.05.2003 № 755 «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» (далі – Закон № 755), в частині реєстрації Міністерством юстиції України затверджених загальними зборами статутів національних галузевих академій наук;

- статті 5 Закону № 3065 із вимогами статті 13 Бюджетного кодексу України, в частині віднесення надходжень від реалізації нерухомого майна, що перебуває на балансі бюджетних установ, до власних надходжень бюджетних установ;

- термінології щодо визначення майна та майнового комплексу Національної академії наук України та галузевих академій наук у Бюджетному кодексі України із вимогами Законів № 848 та № 3065, а саме:

Закону № 848 (частина перша статті 8), який визначає, що майно, що становить матеріально-технічну базу державної наукової установи, закріплюється за такою установою на основі права оперативного управління або господарського відання відповідно до організаційно-правової форми;

Закону № 3065, що не містить єдиного підходу до визначення майнового комплексу Національної академії наук України та майнового комплексу національних галузевих академій наук, який складають усі матеріальні та нематеріальні активи (стаття 2), і термінів «цілісний майновий комплекс» та «нерухоме майно» (стаття 4);

Бюджетного кодексу України (пункт 10 частини третьої статті 29), у якому йдеться про майно Національної академії наук України і галузевих академій наук;

- потребує унормування на законодавчому рівні вимога щодо обов'язковості проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок для відображення їх вартості та права користування у бухгалтерському обліку;

- з метою запобігання порушенню законодавства арбітражними керуючими при виконанні ними повноважень розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів, які є учасниками процедури банкрутства, у тому числі недопущенню затягування процедури банкрутства (як наприклад в ДП «Наукова», в якому відповідні процедури здійснюються майже 15 років), потребує удосконалення законодавство в частині посилення відповідальності арбітражних керуючих за дії або бездіяльність, яка призводить до значної шкоди підприємствам-боржникам, кредиторам чи іншим особам.

Проведеним аудитом також встановлено, що НААН та іншими учасниками бюджетного процесу з недотриманням вимог:

- частини четвертої статті 18 Закону № 848 – Статут НААН затверджено загальними зборами НААН і зареєстровано Міністерством юстиції України без висновку центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у науковій та науково-технічній сфері (МОН), та висновку центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері агропромислового комплексу (Мінагрополітики) *(відповідні висновки НААН не надані і на запит контрольної групи)*;

- частини п'ятої статті 18 Закону № 848 та пункту 8 Статуту НААН – щорічний звіт про результати наукової і науково-технічної діяльності НААН та використання коштів, виділених з державного бюджету за 2018 рік, НААН подано Кабінетові Міністрів України без висновку Національної ради України з питань розвитку науки і технологій.

8. Реагування об'єктів контролю на попереднє рішення Рахункової палати від 19.12.2017 № 26–2 не сприяли повному виконанню рекомендацій Рахункової палати, а отже, є актуальними і надалі.

Під час аудиту встановлено, що НААН, зокрема:

- суцільну інвентаризацію нерухомого майна НААН (у тому числі земельних ділянок) не проведено, план заходів щодо ефективного використання майна не затверджено, прийнятий Порядок управління об'єктами майнового комплексу Національної академії аграрних наук України (у новій редакції, затвердженій Президією НААН 31.01.2018) недостатньо сприяв ефективному використанню майна НААН;
- заходи щодо ліквідації юридичних осіб – державних підприємств НААН, які припинили свою діяльність, але не здійснили повної ліквідаційної процедури НААН, не здійснено;
- перелік установ, організацій та підприємств, які перебувають у віданні Української академії аграрних наук, у зв'язку із зміною структури та статусу НААН у новій редакції не затверджено;
- електронна система обліку об'єктів майнового комплексу НААН, яку запроваджено на підприємствах, що перебувають у віданні НААН, сприяє оновленню відомостей Єдиного державного реєстру об'єктів державної власності, ведення якого здійснюється Фондом державного майна України, проте дані реєстру станом на 01.01.2020 є неповними.

Концепцію створення автоматизованої системи управління земельно-майновим комплексом Національної академії аграрних наук України та Проект автоматизованої системи управління схвалено постановою Президії НААН лише 23.10.2019 № 15/02. Отже, розроблений у 2019 році проєкт автоматизованої системи управління земельно-майновим комплексом НААН, яка спрямована на упорядкування земельно-майнових відносин у системі установ, підприємств та організацій НААН, та забезпечення системи управління НААН актуальною та достовірною інформацією про стан земельно-майнових ресурсів для їх ефективного використання, не впроваджений.

За результатами обговорення та на підставі викладеного Рахункова палата

В И Р І Ш И Л А:

1. Звіт про результати аудиту ефективності використання Національною академією аграрних наук України коштів державного бюджету та управління об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету, затвердити.

2. Про результати аудиту поінформувати Президента України та Верховну Раду України.

3. Надіслати Звіт та рішення Рахункової палати Комітету з питань освіти, науки та інновацій і Комітету з питань аграрної та земельної політики і рекомендувати ініціювати проведення парламентських слухань у Верховній Раді України з питань щодо: основних засад і напрямів державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності; пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та державних цільових програм науково-технічного розвитку України.

4. Відомості про результати аудиту ефективності використання Національною академією аграрних наук України коштів державного бюджету та управління об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету, у формі рішення Рахункової палати та Звіт надіслати Кабінету Міністрів України та запропонувати:

4.1. Унести на розгляд Верховної Ради України:

- пропозиції щодо основних засад і напрямів державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності;

- пропозиції щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки;

- законопроекти щодо узгодження норм:

Законів № 848 та № 3065 у частині регулювання порядку затвердження статутів національних галузевих академій наук;

статті 2 Закону № 3065 та статті 7 Податкового кодексу України в частині регулювання податкових відносин;

статті 5 Закону № 3065 та статті 13 Бюджетного кодексу України в частині віднесення надходжень від реалізації нерухомого майна, що перебуває на балансі бюджетних установ, до власних надходжень бюджетних установ;

пункту 10 частини третьої статті 29 Бюджетного кодексу України, статей 2, 4 Закону № 3065, в частині застосування єдиної термінології щодо визначення майна та майнового комплексу Національної академії наук України та національних галузевих академій наук;

- пропозиції щодо законодавчого врегулювання проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок для відображення їх вартості та права користування у бухгалтерському обліку.

4.2. Схвалити Концепцію реформування аграрної науки України;

4.3. Розглянути можливість внесення змін до законодавства з метою:

удосконалення механізмів фінансування наукових установ, які перебувають у віданні НААН, зокрема шляхом виділення окремої бюджетної програми, джерелом формування якої визначити надходження до спеціального фонду коштів від сплати частини прибутку (до 50 відс.) державних підприємств, які перебувають у віданні НААН;

недопущення затягування процедури банкрутства, зокрема шляхом посилення відповідальності арбітражних керуючих за дії або бездіяльність, яка призводить до значної шкоди підприємствам-боржникам, кредиторам чи іншим особам.

4.4. Затвердити у новій редакції перелік установ, організацій та підприємств, які перебувають у віданні НААН.

4.5. Доручити центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері стандартизації, привести у відповідність із вимогами Закону № 848 положення Державного стандарту України «Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання науково-дослідних робіт. Загальні положення» ДСТУ 3973-2000.

4.6 Зупинити реалізацію бюджетної програми за КПКВК 6591080 «Здійснення заходів щодо підтримки науково-дослідних господарств» у наступному бюджетному періоді у зв'язку з її неефективністю.

5. Надіслати Звіт і рішення Рахункової палати Національній академії аграрних наук України і рекомендувати:

- ініціювати підготовку проєктів нормативних актів щодо:
 - Концепції реформування аграрної науки України;
 - удосконалення механізмів фінансування наукових установ, що перебувають у віданні НААН, зокрема за рахунок коштів спеціального фонду за окремою бюджетною програмою, джерелом формування якої визначити надходження від сплати частини прибутку (до 50 відс.) державних підприємств НААН, що сприятиме усуненню ризиків недостатнього фінансування наукових установ НААН та неефективного управління такими підприємствами;
 - переліку установ, організацій та підприємств, які перебувають у віданні НААН;
- вжити заходів щодо:
 - своєчасного та належного звітування науковими установами НААН про проведення наукових досліджень;
 - впровадження завершених наукових розробок у виробництво;
 - своєчасної державної реєстрації відповідних прав інтелектуальної власності на наукові розробки;
 - збільшення надходжень до спеціального фонду шляхом укладання договорів з суб'єктами господарювання на виконання науково-дослідних робіт та надання платних послуг, які можуть надаватися бюджетними науковими установами; ліцензійних договорів та договорів про передачу майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності;
 - планування в паспорті бюджетної програми за КПКВК 6591020 результативних показників, які б визначали результат виконання бюджетної програми, зокрема щодо ефективного управління майновим комплексом НААН;
 - розроблення методики розрахунку вартості однієї наукової розробки;
 - забезпечення належного фінансування Біосферного заповідника «Асканія-Нова» з метою підтримки відповідного рівня його функціонування та збереження природно-заповідного фонду;
 - своєчасного укладання договорів оренди майна науковими установами та погодження їх НААН;
 - належного ведення претензійно-позовної роботи з відшкодування дебіторської заборгованості перед установами, підприємствами та організаціями, які перебувають у віданні НААН;
 - укладання договорів інститутами та національними науковими центрами з підпорядкованими їм науковими установами на виконання науково-дослідних робіт;

- ліквідації юридичних осіб – державних підприємств НААН, які припинили свою діяльність, але не здійснили ліквідаційні процедури у встановленому порядку;
- притягнення до відповідальності керівників наукових установ, що перебувають у віданні НААН, які не забезпечили в установленому порядку державну атестацію наукової установи, реорганізацію чи ліквідацію;
- припинення практики отримання благодійних внесків від державних підприємств, які перебувають у віданні НААН;
 - в межах визначених законодавчих повноважень як суб'єкта управління об'єктами державної власності, зокрема, забезпечити:
 - затвердження стратегічних планів розвитку державних підприємств, які перебувають у віданні НААН, та контроль за їх виконанням;
 - оптимізацію організаційної структури НААН;
 - належний контроль за виконанням річних фінансових планів та моніторинг виконання їх показників;
 - обов'язкове подання державними підприємствами НААН планів заходів з підвищення операційної ефективності підприємств строком на три роки, які включають заходи щодо оптимізації витрат на виробництво, адміністративно-управлінський персонал, підвищення ефективності використання основних виробничих фондів і трудових ресурсів, збільшення прибутку та економічний ефект для держави від впровадження цих заходів, зокрема: суми збільшення надходжень до державного бюджету;
 - належне ведення обліку об'єктів державної власності, що обліковуються на балансах підприємств, установ та організацій, які перебувають у віданні НААН, та здійснення контролю за ефективним використанням і збереженням таких об'єктів;
 - своєчасне виявлення державного майна, яке тимчасово не використовується, та внесення пропозицій щодо умов його подальшого використання;
 - проведення інвентаризації об'єктів нерухомого майна НААН та підприємств, установ і організацій, що перебувають у її віданні, включаючи земельні ділянки, які надані їм у постійне користування;
 - проведення інвентаризації об'єктів незавершеного будівництва та внесення пропозицій щодо подальшого поводження з такими об'єктами;
 - у встановленому порядку відрахування до Державного бюджету України частини прибутку (доходу) державними підприємствами, які перебувають у віданні НААН;
 - своєчасне та повне надання розпоряднику Єдиного реєстру об'єктів державної власності відомостей про об'єкти державної власності, які обліковуються на балансах підприємств, установ та організацій, які перебувають у віданні НААН;
 - внесення до Державного земельного кадастру відомостей про земельні ділянки, які перебувають у користуванні суб'єктів господарювання, які віднесені до відання НААН;

- проведення реєстрації речових прав на нерухоме майно підприємств, установ, організацій, які перебувають у віданні НААН;

- належний облік активів, зокрема земельних ділянок, відповідно до Закону України від 16.07.1999 № 996 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;

- припинення практики укладання договорів, предметом яких можуть виступати правочини з земельними ділянками державної власності, та належне врегулювання питань щодо подальшої співпраці наукових установ із інвесторами, з якими укладено договори щодо будівництва житлових будинків/житлового комплексу на територіях землекористування суб'єктів господарювання, які перебувають у віданні НААН, спрямованих на запобігання втраті таких земельних ділянок та сплату штрафних санкцій;

- розроблення стратегічного плану діяльності з внутрішнього аудиту НААН, оприлюднення операційного плану на офіційному вебсайті НААН та подання їх копій та звітів про результати діяльності відділу внутрішнього аудиту НААН до Мінфіну;

- зайняття вакантних посад відділу внутрішнього аудиту НААН відповідно до штатного розпису;

- розроблення:

- типових ліцензійних договорів, в яких у розрахунках віддавати перевагу паушальному платежу (у самозапильних культур паушальний платіж може бути розрахований для кожної генерації насіння окремо);

- «Положення про стягнення ліцензійних платежів» з урахуванням вимог Закону № 3116 (статті 39 та 40), Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 № 1185, та особливостей тих сільськогосподарських культур, які є для них профільними;

- усунення ризиків:

- недобросовісної конкуренції (змови сторін), спрямованої на отримання прихованої вигоди, і як наслідок зростання витрат/або втрат державних підприємств, які перебувають у віданні НААН, при здійсненні операцій із закупівлі засобів захисту, добрив та іншої сировини і матеріалів за цінами, значно вищими від відповідних середніх цін по Україні, а реалізації готової продукції – за цінами, нижчими від відповідних ринкових цін;

- невідповідності фактичних та звітних даних щодо площ земельних ділянок, на яких вирощуються основні види сільськогосподарських культур, та обсягів вирощеної і реалізованої продукції;

- вжити невідкладних заходів щодо усунення виявлених аудитом порушень і запобігання їм надалі.

6. Звіт та рішення надіслати всім об'єктам контролю.

7. Повідомити про виявлені при здійсненні аудиту ознаки кримінальних правопорушень Офіс Генерального прокурора.

8. Оприлюднити рішення Рахункової палати та Звіт на офіційному вебсайті Рахункової палати з урахуванням вимог законів України «Про Рахункову палату» і «Про доступ до публічної інформації».

9. Контроль за виконанням цього рішення покласти на члена Рахункової палати Богуна В. П.

Голова Рахункової палати

В. В. Пацкан